

nagorépe živalice ladijo, kedar se ima potopiti! Ali visoka ta bolnica ima uže od davnej kal smrti v sebi!

Še predno je bil grof Taaffe nastopil, bila je nemško-liberalna, tedajna „ustavoverska“ stranka na tem, da se razruši in pride popolnem ob veljavo. Saj so nam znani tisti meseci 1878. in 1879. leta, ko „ustavoverni“ kabinet Auerspergov ni mogel ni živeti ni umreti. Skrajni čas je bil potem, da je prišel grof Taaffe. Po državnozbornskih volitvah, ki so se tisto poletje vršile, bila je sicer ustavoverna stranka v manjšino potisnena in pravicoljubna stranka postala je močnejša. Ali navzlic temu dalo bi se še marsikaj popraviti in „ustavoverna“ stranka imela bi še vedno odločilno besedo, ker grof Taaffe bil je sam ustavoverec v dobrem pomenu besede in v njegovem ministerstvu sedeli so s kraja kljubu državnozbornske večine protestom izkazani „ustavoverci“ Stremayr, Horst, Korb-Weidenheim! Misliti bi toraj bilo, da bodo zdaj ustavaški Nemci previdni, da bodo ministerstvo Taaffejevo podpirali, ker le tako bi bilo še mogoče, da se grof Taaffe vzdrži sredi strank in se vsled strankarskega gibanja do cela ne nagne na državnega zbora desnico. Ali toliko politične modrosti bi pri ustavaških plešoglavcih zastoj iskali! Izgubivši po svoji lastni krivdi gospodstvo in vodstvo v Avstriji vstopili so se zdaj kakor poredni otročaji za državnozbornsko peč ter sklenili, kljubovati in nagajati Taaffejevi vladi, kolikor dolgo bi se dalo! In zakaj to? Samo za tega del, ker je grof Taaffe koj v začetkih svoje vlade naglašal, da se Slovani v Avstriji ne smejo pritiskati na steno, ker imajo iste državljanske pravice, kakor drugi avstrijski narodi. To je bilo preveč. Nemško-liberalni gospodje, kateri so navajeni bili brezobzirno zapovedovati, — oni da bi se bili umaknili svojemu slugi in dovolili tistemu, katerega so neopravičeno tlačili, da sme poleg njih sestiti in ž njimi vred izdatno delati za blagor in slavo občne domovine? Ne, to je težko, to je ustavaškemu Nemcu bilo celó nemogoče! Tista slepa strast po gospodstvu in tisto strupeno sovraštvo do Slovanstva, v katerem so bili liberalni Nemci vedno edini, če tudi so se drugače časih grozno med seboj pulili, — to je bil oni „kit“, ki jih je tedaj združil, da so se spravljeni vladi Taaffejevi uprli in zaleteli se s svojimi velikonemškimi in slovanožrskimi namerami na pot „puntarske politike“.

Sovraštvo, častilakomnost in strast — toraj sami slabi svetovalci vodili so nemške liberalce v veliki in viharni vojni proti grof Taaffejevi vladi in avtonomiščne stranke spravljenemu in pravicoljubnemu programu. V vojni tej odbijali so vsako pomirjenje in najmanjšo opravo in nikakor jim ni hotelo v glavo, da tega, kar zahteva duh časa, si ni izmislil grof Taaffe ali pa kakošen avtonomist, nego te ideje se pretakajo po narodih in se toraj z malenkostno agitacijo in umetno politiko nikakor odstraniti ne dajo. Na drugi strani pa so se v glavah levičarjev vzcimile vse mogoče izmišljotine in zoper te prazne svoje strahove borili so se potem očetje sami, kakor Don Quixote zoper veterne maline! Od todi vse tisto sumničenje, zabavljanje brez konca in kraja, od todi vsi tisti premnogi škandali, ki so jih zagrešili nemški liberalci v sejah državnega zbora in po javnih shodih! — Ali kar so sejali, to žanjejo zdaj! Udali so se strasti, strast jih je ujedla! Stranka, ki ni tirala praktične politike, temuč dala se le slepi strasti voditi, izigrala je zdaj politično svojo komedijo! Nepopačeno javno mnenje avstrijskih Nemcev obrnilo se je samo proti nemško liberalni tej stranki, ki je delala nepotrebne, razpore in sam presvitli naš cesar sankcioniral je to javno mnenje imenujōč politiko levičarsko: „puntarsko opozicijo“. Zdaj je našega državnega zbora nemško-liberalna stranka razjedena, needina in bolj

zmerni njeni pristaši jej dajejo slovo, da rešijo svojo čast še o pravem času, predno se zidarjem tega modernega Babilona jeziki popolnem ne zmešajo!

Mi Slovani in še posebno Slovenci nimamo nič vzroka žalovati nad to politično mizerijo naših protivnikov, ki so nam mnogo ran vsekali, kakor so zavirali vse Avstrije napredek. Naj se stvar zasuče tako ali tako, to je gotovo: nemško-liberalna stranka ne pride več na krmilo! Od vsake druge stranke pa se je nadejati, da se bode pri reševanju državnih vprašanj ozirala tudi na nas Slovane, kakor to zahteva naše število in naši davki, krvni in denarni!

Danilo.

Slovstvene stvari.

Slovniške mrve.

V novejših sosebnostno novinarskih spisih prikazuje se tu pa tam tudi pri nas tako imenovani predikativni instrumental, o katerem naše slovnice molčé. Ne bi torej, mislim, bilo nevmestno, ogledati se malo po slovanskih jezikih, kaj v njih velja na to stran, ter posneti iz Miklošičeve prim. slovnice, kar ima bistvenjših točk o tej stvari.

Nekateri glagoli, tako uči le-ta slovnica našega slavne rojaka, potrebujejo za funkcijo predikata kakega samostavnika, kjekod tudi pridevnika. Ti glagoli so aktivni ali pa pasivni. Pri aktivnih deva latinščina samostavnik v akuzativ, a pri pasivnih v nominativ, na pr. *Darium regem salutant; Darius rex salutatur*. Slovanski jeziki so nekđaj imeli vsi v obeh slučajih pridodani samostavnik ali pridevnik v instrumentalu brez predloga (torej: *Darija pozdravijo kraljem; Darij je pozdravljen kraljem*).

To posebnost so neki slovanski jeziki uže povsem ali po večem izgubili, a neki več ali manj ohranili, najbolje poljski, tudi ruski, česki, manj hrvatsko-srbski ter se raba predikativnega instrumentala čim dalje tem bolje umika sintaksi na klasična jezika oprti, ki se sme imenovati tudi evropska; primeri rusko: *ja videl ego zdorovago* (ne več: *zdorovym*). Najmanj sledu ji je najti v slovenskem jeziku in iz krajev, koder se današnjega dne slovenščina goji in neguje, Miklošič ne navaja nobenega primera z instrumentalom.

Predikativni instrumental imevajo, naj stojé aktivno ali pasivno, glagoli: storiti, postaviti kaj za kaj, imenovati ali zvati za kaj (kako) izvoliti, šteti, imeti, delati se za kaj, premeriti v kaj (storiti čim) itd. na pr. staroslov. *zvati otea otcem*; hrv. slov. Francuzi imenovali su Napoleona cesarom, (tudi) za cesara; srb. *tudju majku majkom zvati*. Ko je mene postavio sudijom nad vama? *stvari se, dušo, ružom* (nasproti polj. in rusk. *premeniti v kaj*); malorusk. *boroda ne robyt mudrym čolovika* (brada ne dela človeka modrim — modrega); čes. *dělá se nemocným* (bolnim — bolnega).

Dalje: pasivno ali pa z neprehajalnim glagolom: staroslov. ona rodívši *) devoju prebyst (rodívši je ostala devico-devica); hrv. slov. *detetom postajem* (puerasco), *Habdel.*; ogerska slovenščina ima tu ali nominativ ali pa tudi socijal, na pr. *naj eto kamenje s kruhom byc = kralj biti*; srb. *da sam tobom* (na tvojem mestu), *ja biti drukčije radio*; rus. *peroym mudrecom slyl* (slul ali slovel je za prvega modreca); čes. *lepe* (bolje) *jest náhluchlým byti než hluchým*; polj. *kto chce byc do-*

*) Vidimo iz tega, da staroslovenščina ima glagol: *roditi*, kjer bi kdo pričakoval gl. *uroditi* ali *poroditi*. Pristavimo še drug primer: *Mojzij rođen v krabicu vložen byst* (Mojzes, ko je bil rojen, vložen je v skrinjico.) Pis.

brym powiadaczem, trzeba że by byl pierwej dobrym sluchaczem! Kdor hoče biti dober pripovedovalec itd.

Še navaja Mikl. sintaksa slučaje, kjer instrumental veljá za opozicijo subjektu ali pa predikatu. Primeri za prvo: maloruski. Slovo vyletyt horobcem a verne sa volom (beseda izletí kot vrabec a vrne se kot vol); srb. ako gostom dojdeš (če prideš kot gost); — za drugo: starosl. odrati kozel mehóm (kozla na meh odreti); rus. vzal ja kobytku žerebčikom spod matuški (vzel sem kobilico kot žrebe izpod matere).

Predikativni instrumental po Miklošičevem uku naznanja to, kar subjekt v resnici ali v mislih postaja, torej neki prehod iz stanja v stanje, a nominativ, kar v resnici subjekt je ali biva. Nominativ je tedaj primernejši glagolu biti (ker ne pomeni to, kar postati) nego instrumental, pisati ga je torej povsod, kjer glagol biti vrši službo vezi (copulae), na priliko, lev je zver; Adam je bil prvi človek. V poslovenjenem primeru iz poljskega: „Ta osoba je moja mati, ali tudi ona le bila mi je pravo materjo“, pomeni nominativ pravo mater, a instrumental tisto ženo, katere mu je postala resnična mati; ali pa takisto iz poljskega: ta grad je moj, reci besedo, in bode tudi tvojim. V nominativu stají zlasti tudi priimek pri glagolih: imenovati, zvati.

(Konec prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 23. maja. — Pretekli petek je državna zbornica zopet pričela zborovanje ter rešuje manjše, večidel tudi manj važne predmete; poglobitni nalog, katerega ima izvršiti, je samo še colninska tarifa, katero je gosposka zbornica včeraj sprejela soglasno z vladinim predlogom. Enako ste to tarifo sprejeli obojerski zbornici; naši zbornici tedaj ne bo ostalo drugega, kakor pritrditi tem sklepom, in pričakuje se, da se to zgodi jutri ali najkasneje v četrtek, potem pa se za to spomlad poslanci vrnejo domu.

Dr. Fischhof v zvezi z bivšim dunajskim županom Newaldom, grofom Coroninijem, dr. Kronawetterjem in baronom Walterskirchen-om snujejo novo liberalno ljudsko stranko, katera hoče združiti vse liberalne elemente brez ozira na narodnost; kje si pristašev pričakujejo, se ne vé, vsaj zdaj se vidi, da zbornica poslancev take stranke ne bo oživljala, ker levičarji še nikdar dejansko niso bili pravični drugim narodom, razun nemškega, med desnico pa je zelo malo poslancev, kateri bi skušnjavo čutili, po tako žalostnih vapeh „liberalnega“ vladanja zopet kaj tacega poskušati. Edini, in to dober vspeh take poskušnje bo temeljit in popolen razpad leveice.

Z Notranjskega 16. maja. — Mnogo se jih tudi tukaj zanima, kaj da bo in če se bode duhovnom kaj dalo priboljška v dohodkih ali ne? Po razmerah sedanjega časa je prav zares treba po več krajih vravnave duhovniške kongrue, da se plača duhovnom priboljša vsaj kolikor toliko. Kakor je bilo pretečeno leto v „Slovincu“ objavljeno, bode se morala vprihodnje po postavi bira odkupiti. Ko bi ta postava v veljavo prišla, predsedala bi našemu ljudstvu in vsem davkoplačevalcem, duhovnom bi pa več škodovala kakor koristila. Kdo vé, kaj prinese prihodnost? Če ta postava obstane, bode se morala tudi štola v račun vzeti, ker je uže tako prevelika, da se ubogi skoraj smrti boji. Pri nas se ne pokopavajo mrličí, kakor pisatelj v 19. listu „Novic“ piše, po omenjeni tarifi, ampak za visoko ceno, ravno tako je tudi pri porokah in družih cerkvenih opravilih. Davkaplačevalca uže tako tarejo preveliki davki, kako bi ga še to ujedalo! ali bode ves svoj pridelek prodati

in nesti moral v davkarijo? s čim bode pa sebe in svojo družino preživel? Časi niso več rodovitni, kakor so nekđaj bili; letina za letino je vedno slabeja in nazadnje — od kodi se bo uže jemalo? Od svojega pridelka kmet uže še zamore odrajtovati biro v žitu. Ali mar misli zakonodajstvo, da zemljak zamore le z denarjem vse odrajtovati? Duhovni bodo od svoje kongrue še pičleje dobivali kakor zdaj z biro dobivajo in nazadnje bo tako daleč prišlo, da občina, če bode hotela duhovna dobiti, ga za razpisano službo še dobila ne bode, ker služba bode premalo nesla dohodkov ter bo onim rečeno še kaj bire priložite, da duhovna dobite. Bira se bode morala potem na dva kraja dajati, to je, staro odkupiti in novo dokladati, kakor je zdaj. Beseda slavnega našega vladarja, duhovnom plačo zboljšati, se tu ne bo izpolnila. Ko kmet v jeseni kaj svojega pridelka prodá, ima te denarje uže na več krajev dati, nekaj upnikom, nekaj poslom, in še za davke mu nazadnje zmanjka, da mu še repe iz hlevov pobirajo. Upamo pa, da bodo naši poslanci prevzeli naše reve in nadloge, ki nas od dne do dne huje tarejo.*)

Iz Borovnice 22. maja. (*Kmetijsko predavanje*) deželnega učitelja poljedelstva 21. dne t. m. bilo je prav dobro obiskano, zbralo se je nad 200 poslušalcev.

Iz Šiške 23. maja. — Pri celdnevni ljudski veselici 4. junija na „Kozlerjevem vrtu“, katero priredi šišenska čitalnica sè sodelovanjem moškega zbora ljubljanske in mešanega zbora šentviške čitalnice v korist „narodnemu domu“, svirala bo sl. vojaška godba peš-polka „Veliki knez Mihael“ zjutraj od pol 10. do pol 1. ure in popoldne od 3. ure dalje. — Obseg veselici bo: Nagovor, godba, kegljanje na dobilke, petje, loterija, igre za mladež, ples in umetalni ogenj. Program bo o svojem času po posebnih plakatih naznanjen.

Iz Ljubljane. — Kranjska deputacija je bila — kakor na drugem mestu obširneje poročamo — na Dunaji pri cesarji zavoljo slovesnosti 600letnega združenja kranjske dežele s habsburško monarhijo, katera je določena zdaj na drugo leto. Svitli vladar je deputacijo premilostljivo sprejel in obljubil osrečiti naše mesto s svojim prihodom; toraj bo Ljubljana zopet enkrat imela med svojim zidovjem preljubljenega vladarja.

— (*O Bleiweisovem spomeniku.*) Da se povspeši nabiranje novcev za dr. Bleiweisov spomenik, je dotični odbor v svoji zadnji seji sklenil, da se bodo po vseh slovenskih mestih razpošiljale pôle, na katerih se imajo podpisavati doneski ali enkrat za vselej, ali z uplačilom v obrokih; obrok za ta uplačila pa se stavi za dve leti. V poseben odsek, ki ima za izvršitev takega nabiranja skrbeti, voljeni so gg. dr. Zupanec, Pakič, Drenik in Ravnihar.

— (*Kmetijska podružnica na Jesenicah*) izvolila je pri svojem občnem zboru 18. dne t. m. predsednikom posestnika g. Alojzija Schreya, podpredsednikom župnika Janeza Keršiča. Odbornikom pa gospode grajšaka Andreja Klincerja, župnika Janeza Ažmana in posestnika Miha Razingerja. Pod g. Sestnerjevim vodstvom je podružnica skoraj popolnoma zaspala. Prepričani smo, da bo pod novim odborom, v katerem sedé sami za napredek vneti možje, zopet oživela. C. kr. kmetij-

*) „Novice“ potegovale so se zmirom ter se bodo tudi za naprej potegovale za zboljšanje duhovniških dohodkov. Ker je pa naš list tudi gospodarsk, in mora razun tega podpirati kmetijski stan, štejemó si v dolžnost objaviti tudi ta dopis. Enakih dopisov iz dežele prejeli smo več in ne le samo od gospodarjev, ampak tudi od duhovnov, ki so za „biro“. Istina je, da je sedaj duhovski stan neodvisen od države, potem pa ne bode. Vred.

mogel strpeti, da bi se ne podal na večer svojega življenja tje k slavljenu slovanskih apostolov Cirila in Metoda. Ime Matija Majar je vsem izobraženim Slovencem in tudi drugim omikanim Slovanom, toraj mi ga ni treba še le predstavljati jim.

Med tem se je bilo uže precéj zdanilo, od cerkvenega stolpa novega sv. Antona oglasil se je bil neizrečeno prijetno milo-doneči jutranji zvon, nas še nekakó posebno opominjeva, priporočiti se „Mariji morski zvezdi“. Romarji vrel so čedalje bolj na parnik, in le gredé so nas našteli štiristo.

Odhod iz Trsta. Prevožnja.

Ker je bilo število dopolnjeno, kar nas je zamogel parnik odpeljati, odtegnili so mostič od njega, sidra potegnili so se iz morske globočine, parni stroj jel je delovati, okoli polu 5. ure dá se znamenje za odhod, in velikanski brod zavozí od kraja ter so kolesa pričele si rezati pot skoz valovje. Neizrekljivi in nepopisljivi občutki napolnili in prevzeli so nam duhá; resnoben, do dna srca segajoč je bil ta trenutek. Na „Molo“ bilo je neštivilno gledalcev, gromoviti „živio“ in „evviva“ doneli so za nami v slovo. Vsi smo se prekrizali; Poljaki zapeli so navdušeno „O sanctissima“; jaz pa, ker nisem imel pevskih tovarišev, jel sem sam pri sebi na tihoma šepetati odstavek naše prelepe pesme:

„O Marija, naša Mati!
Čez valove, od nevihte gnane
Tje v dežele, potnikom neznane
V Te zaupajoči gremo“ itd.

Ko so se vpokojila nekoliko dušna čutila, jel sem pregledovati natančneje krog sebe. K desni tje kazalo se nam je: Kolodvor, železnična proga, ki pelje proti Nabrežini, Miramar, nad vsem tem pa bregovje tržaške okolice z neštivilnimi poletnimi stanovanjišči (vilami) premožnih Tržačanov, obdanih z nogradi, ki rodijo preizvrstno kapljico. Nad železnično progo visoko gori videla se je črta državne ceste, ki pelje na Kontovelo; naprej proti slovečemu, zaradi izvrstnega vinskega pridelka daleč znanemu Proseku, na Gorico itd. Tudi razgled proti staroslavnemu Ogleju odpiral se nam je k desni; željno se je oziralo moje oko, da bi v gledalo ondotne bazilike visoki, črno-rujaví zvonik. Toda jako opešani mi vid je bil preslaboten, da bi bil to zapaziti mogel.

(Dalje prih)

Slovstvene stvari.

Slovniške mrve.

(Konec.)

Omenili *) smo s početka, da se ta način pisanja tudi pri nas vvaja. Bode li slovenščina imela še toliko ponovljive sile ali moči, toliko življenja, da se vnovič prime narodne svesti, o tem je težko izreči sodbo, posebno, če se pomisli, kar Miklošič piše: „Die den europäischen sprachen analoge ausdrucksweise drängt die eigenthümlich slavische immer mehr zurück, eine erscheinung, die sich auch in anderen sprachen unseres welttheils beobachten lässt; denn ein gewisser, man

*) Dopršni glagol: omeniti smel bi se pritožiti, da ga nedopršnik (omenjati) nekako zajeda, kajti ni ga skoraj več zagledati v slovenskih spisih. Piše se najraje na priliko: Ne namerjamo pisati tukaj biografije njegove; danas hočemo omenjati (recte: omeniti) samo en prigodek iz njenega življenja. To se mi zdi tako rečeno, kakor če rečem: Danas ostane živina v hlevu, samo čado hočemo poganjati na vrt.

möchte sagen, neo-europäismus strebt die sprachen der an der cultur theilnehmenden völker Europa's, wie zu einem idiom zu vereinigen.“

Ali naj obveljá ta raba pri nas, ali ne obveljá, vsekakor moramo jo pravilno vzprejeti, — če je uže vzprejememo; — moramo toraj pisati pravi instrumental in ne na pr. dativa, kakor sem nedavno čital v nekíh slovenskih novinah, namreč: „Načela, katera so se prej smatrala jedino pravičnim (recte: pravičnimi), zabacujejo se danes“; ali pa: „liberalizem je poveliceval krivonosi zarod obrezancev kot jedino merodajnim“ (tukaj besedica kot nikakor ni na svojem mestu).

Vendar naj — toliko se mora dodati — nihče ne misli, da je pogrešno in neslovanski pisati: vidim te zdravega (namesto: zdravim); ali pa: izvolili so ga za župana (nam. županom); marveč navaja Mikl. sintaksa dokaj takih primerov iz drugih slovanskih jezikov, pa tudi iz staroslovenščine, kakor: starosl. Grigorij postaven byst patriarh; led byst voda topla; hrv. sila se načini devojka; srb. za svedoka Boga prizivam; česk. slouži za pacholka (služi za hlapca); rus. ležal tri časa (3 ure) za mrtvo i. d.

Po tem iz Mikl. sintakse posnetem razbistrilu naj tukaj ponovim še enkrat svojo opomnjo *) o besedoslavlji z ozirom na breznaglasnice (me, te, se, ga, sem, si, je itd.), v katerem je zavladala strahovita zmešnjava. V mislih imam tu pravilo, katero nam je primerjanje slovenščine z drugimi slovanskimi jeziki, po imenu hrvaško-srbskim vnudilo, namreč da se rek (stavek) ne začinja, niti — kjer ga drug rek ali pa apozicija seka, — nadaljuje s takimi besedicami, če tudi smo mi Slovenci vajeni vprav tako govoriti.

Kateri reki se tukaj razumevajo? Samo prvotni ali glavni reki, kajti drugotni ali stranski (Nebensätze) se uže itak začinjajo z drugimi besedami, bodi z vezniki, bodi zaimki. Z nekoliko primeri dá se to pravilo poočiti. Pravilno je: Veseli me lepo vreme (ne: me veseli —). Kadar se vrnete, oglasite se pri nas (ne: se oglasite —). Sosed, ki je bil zbolel, ozdravi se (ne: se ozdravi —). Adam, naš praoče, živel je v raji (ne: je živel —). Čudeč se tej prikazni, vprašal sem (ne: se čudeč — sem vprašal).

Samo v teh slučajih nam je odstopiti od priljubljene navade ter pokladati breznaglasnico za dej in ne spredej; drugod smemo ali celó moramo ostati pri njej. Moramo breznaglasnice postavljati spredej, kakor se sploh v govorjenji postavljajo, v vseh stranskih rekíh (kakor se je —, čim se je —, da se je —, kjer se je, predno se je —, dokler se je, ako bi se —, ki bi se — itd.). Tukaj je povsod treba omenjeno drobnino devati neposrednje za veznik, a če ga deneš za particip, prekucneš reku naravni red ter bode tem grji, čim daljši je particip.

Moramo dalje spredej postavljati jih tudi v glavnem reku, kjer pred glagolom stoji samo po ena, zlasti kratka, ali celó enozložna beseda, recimo kak pri-slov (adverb.), na pr.: Zdaj se je pripetilo nekaj prav čudnega (in ne: zdaj pripetilo se je —).

Po tem takem je samo v razširjenih stavkih na sredi pisatelju prosta volja, da sme, ravna se po sluhu, take besedice postavljati pred particip ali za istim; drugod ga veže pravilo besedosledja.

Ali zoper ta pravila grešé naši, sosebno mlajši pisatelji, nehoteč doumeti jih, tako močno in pogostoma, da res uže ni več lepo. Ako nečemo ali ne moremo prav, smelo bi se skorej reči, držimo se rajši prejšnje navade. Manj bi kazilo slovenščino, ako kdo zapiše na priliko: se veselim, da so te moje oči še enkrat za-

*) Glej „Novice“ leta 1875., list 5 in 6.

gledale, nego če piše: veselim se, da zagledale so te moje oči.

Po slovenskih listih čitamo prepogostoma tak le besedni red: „Močni boj bi se moral preboriti, predno izruvate bi se tujke“ (namesto edino pravičnega: predno bi se izruvale). „S početka smijali so se“ (nam. s početka so se smijali). „Knjiga izide koncem leta. Zdaj izdelana je uže do slednjih treh črk (na pr.: zdaj je izdelana do poslednjih —).

Besedoslovje, kakeršno jaz priporočam, nam je tako rekoč prirojeno, ustreza drugim Slovanom (— kolikor pri katerih stvari ne izpreminjava jezikova osobitost, na pr. izpuščanje pomožnega glagola, pripenjanje povratnega zaimka k glagolu i. d.), ter služi lepoglasju, kajti pri istem beseda teče kakor voz po gladki cesti, a pri drugem, katero grajam, kakor bi kolo od debelih gruč vzdigovano ob tla butalo. Ker se priporočani red podaje sam po sebi, vjemlje se tudi z drugimi evropskimi jeziki, ter je priličen, na pr. redu v izreki, s katero je Virgilij (v Dantejevem peklu) sapo zaprl vragu upornežu: „Vuolsi così colà ove si puote ciò che si vuole“ (hoče se tak letam kjer se premore vsé kar se hoče).

Ostane li tudi ta moja beseda glas vpijočega v puščavi? Kaj pa da! kajti vlada pri nas velika mlačnost, da ne rečem mrtvičnost. Ti, katerih se tiče, ne pomarajo za njo; drugim, ki stvari glas vedó, ne pozdi se vredno oglašati, a nekdo mi morebiti še zameri, da sploh pišem, rekoč z latinskim satirikom: „Adeone scire tuum nihil est nisi te scire hoc sciat alter.“

Bodi si, ali jaz se danes vendar izrečno obračam na naše strokovnjake, na urednike naših listov, na profesorje naše, ki so se bavili ali se še bavijo s hrvatskim pisanjem, ter jih prosim, naj i oni spregovoré eno, naj — če se jaz varam, errare humanum, — stvar oni bolje razložé ali pa meni z veljavnim glasom svojim pritegnejo ter tako pripomorejo, da pobrišemo to pego z lica predrage vsem slovenščine.

Cigale.

Poziv

slovenskim učiteljem in učiteljskim pripravnikom.

Ker se utegne v bodočih letih v učiteljišča slovenski učni jezik za večino predmetov uvesti, ker bode torej učiteljskim pripravnikom zlasti paziti na to, da se v slovenskem jeziku temeljito izobražijo, in ker se vsled tega važnost materinščine tudi v ljudski šoli poviša, zato je treba skrbeti, da bode učiteljskim pripravnikom in učiteljem mogoče, temeljito izobražiti in pripraviti se za praktično poučevanje v šoli. V to svrhu bi pa potrebovali poleg družih slovenskih knjig še „Praktične metodike“ v slovenskem jeziku.

Tako knjigo, t. j. navod za poučevanje v vseh predmetih ljudske šole sestaviti, odločil sem se jaz. Predno pa se za trdno težavnega dela lotim, zlasti pa, predno se odločim knjigo v tisk dati, imeti moram uže naprej nekoliko zagotovila, da se speča uže začetkoma toliko iztisov, da se velike izgube bati ne bo. Zato si dovoljujem vabiti najprvo naročnikov za to slovensko „Praktično metodiko“, ki utegne obsegati katic 150 strani v osmerki in stati 80 kr. Čim več naročnikov se oglasi, tem večja bode knjiga.

Ker so gg. učitelji, nekateri duhovniki in učiteljski kandidatje radi segli po moji lani izdani knjigi „Prvi pouk“, nadejam se, da me bodo tudi pri tem podjetji podpirali.

Tiste gospode pa, ki so nameravali naročiti se na „Pedagogični letnik“, katerega bomo radi prepričlega števila naročnikov opustili, dovolim si opozoriti na to novo knjigo.

V Krškem 15. maja 1882.

Ivan Lapajne,
šolski ravnatelj.

Mnogovrstne novice.

* *Gospodarski svèt v Istri.* Ministerstvo za poljedelstvo je poslalo isterskemu deželnemu odboru postavni načrt zastran ustanovitve gospodarskega sveta in gospodarskih okrajnih društev v Istri. Postavni načrt je posnet po enakem zakonu, ki je bil lansko leto v tirolskem deželnem zboru sprejet in pride v letošnjem isterskem deželnem zboru v obravnavo. — Čas je, da se za isterskega kmeta kaj stori.

„Ed.“

* *V Lucerni v Švici* se je 23. dne t. m. slovesno praznovalo otvorjenje prodora sv. Gothard, kateri veže z železnico Italijo, Švico in Nemčijo. Slavnosti se je udeleževalo sila odličnih gostov iz treh držav. Prvi vlak je potreboval skoz glavni prodor 19½ minut. — Zgodovina tega prodora je ta-le: Delalo ga je posebno društvo s podporo omenjenih držav, in začelo je delati leta 1871. Potrebovalo se je 227 milijonov frankov denarja (113½ milij. gold.) Delalcev je kopalo 2347, med katerimi jih je 177 umrlo ali se pobilo, 632 bilo ranjenih. Dinamita se je porabilo 1 milijon kilogramov. Vsa St. Gothardova železnica ima 62 prodorov, 34 mostov, 10 viaduktov. Veliki prodor je 14.900 metrov dolg, razsvitljen z električno lučjo in navadni vlak se bo skoz njega vozil 26 minut. Vsi prodori skupaj so 41.423 metrov dolgi. To je gotovo velikansko podjetje, ki za vse čase ostane spomenik človeštvu sedanjega veka. Temu podjetju je dala Nemčija 30 milijonov frankov podpore, Švica 28 in Italija 55 milijonov; druge stroške so pokrile razne železnice in izdane delnice. Nemčija bo imela iz tega podjetja največ dobička, a dala je v primeri s Švico in Italijo beraško podporo.

„Ed.“

* *Politično društvo „Edinost“* je te dni, kakor lani ministerstvu, poslalo državnemu zboru spomenico in peticijo za uvedenje slovenskega, oziroma hrvatskega jezika v urade in šole povsod na Primorskem, kjer živé Slovenci in Hrvatje; pri deželnih sodnijah v Trstu, Gorici in Rovinji naj se uvedó dvojne porote, ene za Slovence, oziroma Hrvate, druge za Italijane; v Trstu naj se osnuje vsaj ena ljudska šola za Slovence; naj se v Gorici in Trstu napravijo gimnazije s paralelnimi razredi za Slovence in Italijane, gimnazija v Paznu pa naj se preuredi v čisto hrvatsko; tržaški okolici naj se dovoli poseben šolski svèt; naj se boljše skrbi za kmetijski poduk v Istri in tržaški okolici, naj vlada podpira ustanovo denarnih zavodov na Primorskem, naj vlada preskrbi kaj zarad druge železnice in naj ne odpravi proste luke tržaške, dokler ne bodo gotove vse potrebne naprave, ki imajo pospeševati trgovino tržaško. To peticijo je izročil gosp. Nabergoj predsedništvu državnega zbora. Prav tako je poslala velika županija Dolina g. Nabergoju peticijo za uvedenje slovenskega, oziroma hrvatskega jezika v uradih in šolah, in, kakor se sliši, odposlale so uže, ali te dni odpošljejo enake peticije tudi občine Sežana, Podgrad, Materija itd.

„Ed.“